

فَلَا عَزْمَ عَلَيْهِ فَكَتَبَهُ اللَّهُ

پس جب قصد کیا تو نے بجز وہ کہ طبعاً

باہتمام احقر الانام محمد عبد اللہ صدیقی مالک مطبع مجتہائی

مطبع مجتہائی مطبوعہ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ أَنْ أُشْرِكَ بِكَ شَيْئًا وَأَنَا أَعْلَمُ بِهِ ثَبَّتْ عَنْهُ وَأَسَلْتُ
 وَأَقُولُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَأَصْحَابِهِ وَسَلَّمَ

آیا بعد از پیچیدگی و پیچیدگی‌ها کمترین بندگان مسی به محمد امام الدین بن محمد باقر الدین بن
 محمد صدر الدین بارونی متوطن بلده نجف بنیاد او رنگ آباد که او شاعر و شاعر تخلص به حیدر مراد عتیق
 تخلص بناو - و او شاعر خط الناطق شیرین رقم مرشش رقم فرمود - سالهاست که این فقرات افادت
 آیات و سخنان حکیمانانه نزد من جمع اما پراکنده بود - بخوانم که تنها فایده گیرم - بهتر دانستم که
 برای مبتدیان ماده چینی - که این غذا لطیفه و قوا که متنوعه قوای روحانی و جسمانی را از عالم
 شباب تا ثاب قوتی و کیفیتی بهر سیده باشد - لهذا از یک سخن تا بهشت سخن بدت باب
 ترتیب و اوم که ذائقه را درست آید - و سامع را اگرانی نیز آید - و این عروس مؤلف که
 خصیة نخبی ظمیر الصبیانست - و از روی ماده موصوف به تعلیم الاخلاق

و معروف بہ اویب الصبیانست بعد ترتیب ظہیر الصبیان و تہذیب الصبیان و ضرور الحساب و میزان آخرت در عہد سلطان رعایا پروردگار گستر حضور پر نور نواب نظام الملک آصف جاہ میر محبوب علیخان بہادر و ام نگہ و ادام اللہ عمرہ اقبالہ پادشاہ و کس صانہ اللہ عن الحوادث و الفتن قطعہ شاہد اہم کار جہانت بکام باد گردوں تراستاج و اہرام باد باد و او نظام کار جہانی ز لطف تو بہ کار تر از لطف الہی نظام باد آگہوں کہ بقتل سلطان السلاطین و احکم الحاکمین بہ جلوں سمیت مانوس اوستی سال ہمایوں فالست ببارہ آراسی منتہہ شود و نمود۔ پس از اخلاق بزرگان امیدوارم و عرض دارم کہ نہ معنیتم نہ مؤلف نہ سیاق و ارم نہ سیاق۔ مرتب اور اقم۔ اگر سہوی و خطای را بطای اصلاح عوض و ہند احسن خواهد بود من اللہ التوفیق و بیدہ اذ مة التَّحْقِيقِ

بَابُ الْاَوَّلِ

حق سبحانہ تعالیٰ فرمود۔ عجز و انکسار از ان پسند آرم کہ در کار خانہ خودندارم۔

حدیث۔ نیکو بیریہ ایست سخنان حکمت آمیز از مؤمنی بہ مؤمنی۔

عاقلان گفتہ اند کہ فضل بعلم و ادبیت نہ باصل و نسب۔

عرب فرمود آداب خیر من الذہب۔

سقراط فرمود۔ کسیکہ علم ندارد چون تنبست کہ روح ندارد۔

محقق فرمود۔ کہ بروشنائی علم راہ راست میستوان شناخت۔

لقمان حکیم فرمود ہر کہ عقل بیشتر از ہمت تو انکراں بیشتر۔

شیخ حسن بصری فرمود - بریدن از احمق پیوسته است -

فائده - و بگوئی طرفین نهایت شکست -

سعدای فرمود - تکلم را تا کسی عیب نگیرد و سخنش صلاح نپذیرد -

حکیم اومبرس فرمود - ظاهر هر شی خبر میدهد باطن وی -

حکیمی فرمود و داد و بایکد گیرد - اصل نام آن ادا و بایکد گیرد -

یحیی بن معاذ فرمود - نیکوترین چیزها کلام صحیح است از زبان فصیح -

حاذقی فرمود الاستقامة خیر من الکرامة

تنبیه - کمال و مستی بر چشمه بدی و بدبختیست -

واقعی جائیکه خود پسندی غلبه کند بسیار استکبار بر میخیزد -

صوفی فرمود - که از ظلم نمودن مظلوم بودن بهتر خواهد بود -

فاضل فرمود - که علم قبای زیبای جوانی و عصای قوای پیری -

حکیم فرمود - که شکار بدبختی مشوبه بلکه با او مقابله کن -

عرب فرمود صلاح الانسان فی حفظ اللسان

ذوالنون مصری فرمود - دوستی با کسی کن که تغییر تو متغیر نگردد -

فائده - چیز همدست شده بهتر است از امید آئیده -

فیثاغورس فرمود - مدح خود نفع خودست -

بقراط فرمود - از گر سنگی مردن به که نان و دنان خوردن -

حکیم ابوالحسن عربی فرمود - ناواں قابلیت انکشافِ اسرار الہی ندارد -

رسول مقبول صلی اللہ علیہ وسلم فرمود - پارسانی زبان در ہوشیست -

حکیم فرمود - کہ غرض نفسانی ہر شے خاصہ انسانیست -

ذی تجربہ فرمود - کہ پیرای مضبوطی دلالت محنت بمنزلہ غذاست -

سقراط فرمود - علم زینہ ایست کہ بذریعہ آن بعالم بالا میتوان رفت -

جالینوس فرمود - ہماں طفل بدخت ترست کہ در روہیا کترست -

در آثار آمدہ کہ غماز حلال زادہ نباشد -

عارفی فرمود - صدور الابرار مستبور الاسرار -

واقعی - ناواں اکثر دیگران را بر خود خنداں میکند -

حکیم مہادر جیس فرمود - ادب پاکی اصالت را بچند دو میدہد -

عتیق گفتہ - ہر کہ اول محنتی کار نقراید تمہ صیبتی گرفتار آید -

سقراط فرمود - کاریکہ بگردن آن شرم آید بگفتن آن ہم شرم باید -

سید احمد رفاعی فرمود - آنکہ بنفس خود مستقیم باشد دیگری ہم بدو مستقیم شود -

ابونصر فارابی فرمود - چنانکہ کمال درخت ثمر دادست -

ہمچنان کمال سعادت اخلاق حمیدہ ظاہر شدن -

شاہ ولی اللہ محدث دہلوی فرمود - در مجلس ہرگز بر کسی زود صبح مکن -

لاریب زندگی مرد متلون در ہرزہ کاری و بیقراری می گذرد -

تنبیه - کسیکه از اعدا خطر و اضطراب داشته باشد باید که داناها پوشتیاریا روتیار باشد -

حدیث - اللہ تعالیٰ کار ہمیشگی می پسندد و اگر چه اندک باشد -

حکیم غریقوریوس فرمود - جمع علم و حلم کرامتست -

سید احمد رفاعی فرمود - کسیکه نفس خود را حقیر بداند باستقامت رسید -

تنبیه - هر که یک لقمه حرام خورد و چهل روز تیر و عایش بر نشانه اجابت زرد -

رسول مقبول صلی اللہ علیہ وسلم فرمود - هر که حرفی بیاموزت کسی را پس مولای او گشت -

علی کرم اللہ وجہه فرمود - کسیکه آموخت مرا یک حرف پس تحقیق گردانید مرا غلام -

افلاطون فرمود - زود بخشم میا تا عادت تو نگردد -

نکته زندگی ضایع ترست آن زان که نیکی کردن تو اندونگند -

ارسطو فرمود - در جواب تندی کردن باعث لغزیدنست -

حکیم انکاس فرمود - انسان را باید که دل از مکرو فن چنانکه لباس را پاک و صاف نماید -

سعادی فرمود - هر که با بزرگان ستیز و خون خود ریزد -

پند اگر کسی را ریختی رسائی از مکافات آن ایس نمائی -

فائلا - آدمی بهت بلند بدرجه ارجمندی رسد -

حدیث هر که قدر و مرتبه خود بشناسد ضائع و هلاک نمیشود -

بزرگی فرمود - کسیکه خود بین نخواهد بود خدا بین خواهد بود -

سقراط فرمود - با دوستان این قدر اخلاص باید که باندرک تغیری زوال نیاید -

بطلبہوس فرمود۔ حکمت و خستیت کہ درون برویدہ از زبان نروید۔

لقمان فرمود۔ عاقل آنست کہ بشناسد ہر چیز را کہ در طبیعت انسانست۔

نکتہ نماز آدمی بر افعال او دلیل و نخست بر ضعف حال او۔

سیدنا اچیلر قاسی فرمود۔ پیش سچس چپاں حرکت مکن کہ ازاں نفرت کنند۔

حکیم فرمود۔ کمینہ اگر علم آموزد از شرارت او عالمی بسوزد۔

سقراط فرمود۔ کسیکہ بیک و بد تمیز نکند داخل مردگانست۔

نیکوئی فرمود۔ کہ انسانز بہترین مطالعہ مطالعہ انسانست۔

ذی تجر بتی فرمود۔ رنگ رخسارہ دوستاں و دشمنان نہاں نخواہد بود۔

جیش طبیب فرمود۔ کسیکہ حد از طبیعت او دفع گردید بر تہ بلند رسید۔

عاقلی فرمود۔ خیانت در امانت باعث خجالت خواہد بود۔

امام فخر الدین رازی فرمود۔ بندہ شکم و شہوت نفسانی گرفتار لعنت و وجہ نیست

فاضلی فرمود۔ عالمترین خلق آنکس باشد کہ محاسب نفس خود باشد۔

رسول صلی اللہ علیہ وسلم فرمود۔ سچس تو اضع نمود کہ خداستعالی اور اغربی نیفرود۔

فائدہ انسانا باید کہ بنمایشش ظاہر خاطر فریفتہ نماید۔

ابوالہاشم صوفی فرمود۔ کوہ را بنوک سون از بیج کندن سہلست ایام ذہلیت و کبر از دل بچکندن شکل

حکیم بیکن فرمود۔ اگر کسی خطای مردم در گذارد ازین ثابت میشود کہ دل او کسی نیاز آرد۔

حکیم فرمود محبت آنست کہ بہ نیکی فرواداں گردد و بچنانقصاں نہ پذیرد۔

بطلمیوس فرمود۔ بندہ شہوت از غلام زر خریدہ ذلیل زیادہ۔

حکیمہ را پرسیدند کہ برادر بہترست یا دوست گفت اگر برادر دوست باشد۔

دانای فرمود۔ عاقل آنکہ سخن وقت ضرورت گوید و براہِ فضول نگوید۔

افراسیاب فرمود۔ ہرگز از دہ غم زیب تن گوید از تیر کید و شمش امین گوید۔

بقراط فرمود۔ احمقترین مردم آنست کہ بخواہد کسی را کہ نخواہد ویرا۔

ابن سطلو فرمود مطلبیکہ فوت گردید پس بران عادت طفلان و ناقصانست۔

بزرگمهر فرمود۔ دشمن خودست آدم نادان از دوستی او متوقع بودں توان۔

زیرکی فرمود و محافظت مال بچہ حاصل کردں آن امرست بحال۔

حکیمہ فرمود۔ دانش دولت راز نیست پرودہ فقر و سکینیت

کیومرس فرمود۔ شادی بسیار شرت را خود پسند میکند۔

نکتہ اگر با توبہ حسن عمل یافتہ نشود آزار توبہ نصوح نتوان گفت۔

واقعی کسیکہ گفتہ خوابیدہ را بیدار میکند خود فتنہ گرت۔

حکما گفتہ اند۔ دوستی ہزار تن در برابر یک دشمن مقابل نیاید۔

حدیث سخت ترین آدمیاں بروز قیامت بلحاظ عذاب آنعالمست کہ نفع نداد اورا علم او

سقراط فرمود۔ کسیکہ تجربہ کرد علمش زیادہ گردید۔

حکیمہ ابوریحان محمد فرمود۔ اخلاقِ علماسنت رازندہ و بدعت امرودہ میکند۔

معمری فرمود۔ بغزیتکہ دلغ زبیدہ باشد قیمتی جوہرست۔

دانائی فرمود - آدم مستعد مانند گلاب است اگر در ظرف گلی باشد قصوری نباشد -

ابوزید یلخی فرمود - مرض جبارا سوای علم و دای نیست -

نوشیروان فرمود - پسر بیزید از کسی که خود را وانا و اندونا و انا ماند -

حکیم فرمود - هر که عقل را جبر خواهد بود او را هر چیز میسر خواهد بود -

جالینوس فرمود - تعجب از آنکه گماندار و که بنفس خود او صافی که شاید موجود است نباشد -

فیثاغورس فرمود - بزرگترین فخر با آنست که فخر کنی -

لقمان حکیم فرمود - مالیکم براه خدا صرت گردید از مال خود باید فهمید -

فیثاغورس فرمود - عمر آنست که بفرج گذرد و آنچه برنج گذرد زندگی زندانست -

حکیم بیک فرمود - هر که با بزرگان مهربانست ازین واضح میشود که وطن او مهربانست -

صاحب دلی فرمود - محبت فقر از جمله سخاوت و بشارت و صلوات است -

جالینوس فرمود - انسان کسیست که قدرت جو رسو استم داشته باشد و نکند -

فصیح جانی که سخن خوب را قدری نباشد خودش به از گفتار است -

حکیمی فرمود - نیکویشود زندگی تو اگر مغلوب سازی غضب را -

ابوالحسن عری فرمود - حکیمیر که اخلاق حکیمانانه نخواهد بود حکمت او از خیر و برکت بیگانه خواهد بود -

ابوحامد اسفرانی فرمود - چنانکه سرت بی اندازه علامت حماقتست -

همچنان بسیار خاموشی علامت نخوتست -

نکته باید دانست که خردمندان روزگاز بهشتیان قیاس احوال ما تواند کرد -

حقیقت توقع نباید داشت که ایزد تعالی از بهر خوشنودی خیال عام ما حکم خود را تغییری دهد۔

خرد مندان گفته اند۔ ہر کہ سخن بسجد از جواب رنجید۔

انکیاغورس صلیبی را ہر کہ ستایش کردی الحاح نمودی کہ ازان نگوید۔

صاحب دلی فرمود۔ اگر خواهی باطن تو ہوا رہ جمع باشد باطن کسی تفرقہ کن۔

در خیرست کہ عی برادر میں برکین چون عی پر دست بر پیر۔

حکیمی فرمود سیرت خوب در خلوت و جلوت ^{شہائی} ^{مندی} بر یک اسلوب باشد۔

سقراط فرمود۔ ہر کہ اشوں عبرتت اور ہر چیز تازہ باعث عبرتت ^{نصیحت گرفتن}

حکیم ابوریحان فرمود۔ انچہ برای امروز لائق امروزت موجودست۔

ہمچنان برای فردا لائق فردا خواهد بود و خواهد بود۔

بزرگی فرمود۔ حسن اوب سپوشناہتج نسب را۔

اردشیر بابکان فرمود۔ حسب محتاجت باوب۔

مقولہ اوب فقیر اغنی سازد و غنی را سید قوم۔

ارسطو فرمود۔ کیا ترک اوب خواهد نمود عقلاش ^{عظیم} ^{خواہد بود۔}

حدیث تقررست کہ مبعوض ترین آدمیان نزد خدا تعالی مفسد و جنگجوست۔ ^{زہنا از ایندہ}

ادریس علیہ السلام فرمود۔ عقل بی اوب درختیت میوہ۔

علی کریم اللہ وجہہ فرمود۔ مستحسن نیست تعلق و الحاح و طلب چیز بی غیر علم۔

حکیمی فرمود۔ بدست آوردن مقصود آسانست و نگداشتن آن دشوار۔

دیوجانس کلی فرمود - فوت حاجت ازاں بهتر که منت نا اهل کشند

حکیم مهادر جیس فرمود - ہماں احساں بیشتر کہ از طلب بیشتر باشد -

بزرگ جہر فرمود - از اوستاد پرسیدم چه چیز است کہ صحت را برود گفت طمع -

مطائبہ یکی از حکما گفته است کہ طبیب ناقص و باست در عامہ را -

مولانا یوسف فرمود - ہر چند قلع عیوب نفس سکینیم کہ عیب دیگر قمع میکنند -

نکتہ نسبت شور و بانگ رفتن ترغیب بر ولہای سادہ موثر زیادہ -

بطلیہوس فرمود - حاسد زوال نعمت دیگران نعمت خود مینہارو -

تنبیہ عاقل ہمانکہ قادر باشد بر زبان - یعنی آنچه نیشاید نگویہ -

سقراط فرمود - مرا از مفاسد عاقل زیادہ امید است از دولتمند جاہل -

منصور فرمود - آشنا کہ گیر کہ اگر در قیامت رسوا شوی ترا کہم شناسد -

فخر الدین رازی فرمود - آن کار ہرگز نکس کہ در آن محتاج شفاعتگر شوی -

ابوالحسن عوفی فرمود - بظہیل مشورہ عقول کم عقل معقول میشود -

حکیم ارسطو فرمود - اہل نخوت بر غبت خود دولت خود میخواہد -

حکیمی فرمود - ہر قدر صفا و کد تر کہ در دل تو باشد بدل مقابل ہمانقدر خواہد بود -

حکما گفته اند کہ جمیع خطای عقل متماجد و عقل تجربہ استیاج دارد -

بزرگی را پرسیدند کہ اندوہ کرا بیکر انست گفت بد خورترین مردمانا -

ابوالحسن بن ہرون فرمود - مشورہ با سخنی و شجاع باید نہ بجاسد و طاع -

شیخ علی رودباری فرمود نگترین زندانها معاشرتِ اصدوست۔

حکیم ناصر خسرو فرمود۔ دل راساں قلعه رازہای دوستمانست۔

پیغمبر صلی اللہ علیہ وسلم فرمود۔ ہر کہ بر آدمیاں مہربان نیست خدا تعالیٰ بر اں مہربان نیست۔

حاذقی فرمود۔ چون اساس دوستی استحکام پذیرد شرایط ادب از میان برخیزد۔

ارسطو فرمود۔ با کسی آشنی مگو کہ اگر باز پس شود رنج دهد۔

حکیم غریبوریوس فرمود۔ ہر قدر کہ ہستی زیادہ از ان معتقد خود مشو۔

ارسطو فرمود۔ در دنیا هیچ چیز برای آدمیاں از پادشاہ نیک بہتر نیست۔

ہمچنان در دنیا هیچ چیز برای آدمیاں از پادشاہ بد بہتر نیست۔

حاکم فرمود۔ ملاقات بچو برادران و معاملات بچو بیگانگان بہتر خواهد بود۔

مصیبت جہت امتحان یار و اغیار عمدہ معیارست۔

حکیمی فرمود کہ بہترین مردم کسیست کہ اورا نیاز مودہ باشند۔

سعیدای فرمود۔ ہر کہ در زندگی نانش نخورد چون بیزدناش نبرد۔

اقلیداس فرمود۔ دنیا را مثل آتش پذیر و بقدر ضرورت بردار۔

حدیث اشجع شجاعان آنکست کہ در حال غضب مالک نفس خود باشد۔

فائدہ ہر کہ بفکر نیک مائل خواہد بود تمامی دل حاصل خواہد نمود۔

ناصریحی فرمود۔ سائلانرا از خود بہتر دان کہ محرک سلسلہ خیرات و نتیجہ حسنات میباشند۔

لقمان حکیم فرمود۔ حق تعالیٰ کشاودہ پیشانی را دوست میدارد۔

رسول صلی الله علیه و سلم فرمود - شراب ماورمهم پلید بیاست -

امام ابوحنیفه کوفی فرمود - هر که علمی برای دنیا آموزد علم در دل او جای نگیرد -

سلمان رضی الله عنه فرمود - گناهی که با آن هیچ طاعت سود ندارد کبر است -

فائده نصیحت والدین و رحی اولاد بهترین سرمایه و میراث است -

ابوالقاسم کرمانی فرمود - طیب خادم قضا و قدرت خواه بیمار صحیح شود و پانته نشود -

حکیم فرمود - خطا کسیر و سخن عارض می شود که نداند که چه می گوید -

ارسطو فرمود - کار آسان که نفع آن بسیار باشد کم گفتند -

افلاطون فرمود - قلت عقل آدمی بکثرت کلام او که بد و تعلق ندارد و توان دانست -

جالینوس فرمود - نفس جاہل از همه دشمنان زیاد تر دشمن اوست -

سقراط فرمود بچایکه شراب و لهو لعب باشد عفت از آنجا برمیخیزد -

بزرگمهر از او شاد پرسید که کار با بقضایا بکوشش گفت کوشش قضا را سبب است -

هوشنگ فرمود - بدوستی پادشاه نواز که نزدیکان او با تو دشمنی ورزند -

تنبیه سازعت خصمین اکثر باعث حضرت طرفین خواهد بود -

افلاطون فرمود - فخر و سبابت که بر چیزهای دنیا باشد همه موقوف بر دولت و صحت است -

مدقق فرمود - چنانکه آدمیان را ضرورت عمده پادشاهان در دنیا می باشد -

همچنان پادشاهان را نیز ضرورت عمده اهل کاران در دنیا می باشد -

سید احمد فاسی فرمود - رعایت خواطر همسایگان بهتر از رعایت لهای خویشاوندان است -

حکیم ابوعلی بن هشویه فرمود - نصیحت حکیمان اگر چه قلیل باشد اما در آن نفع جلیل -

لقمان حکیم فرمود - اگر با صورت خوب خوی خوشش جمع شود آدمی کاملست -

همچنان اگر با صورت بد خوی خوشش جمع شود عیب پیشی حاصلست -

حکیم فرمود - که انسان بر صعبترین مشکلات غالب آمدن میتواند اما بالغزیم بالجزیم -

حکیم ابو الحسن محمد بن یوسف عامری فرمود - گپهای لاف و خیره عادت های صارتیره میکند -

عاقلی فرمود - متواضع آنست که مقدار خود از مقدار دیگری کمتر انگارد -

حکیمی فرمود - چون آدمی بلا تخاصا در پی مطلوب رود اکثر نامراد گردد -

نکته دانستن چیزی بر وجه مناسب است و عمل آوردن آن امر دیگریست -

در پیشی را پرسیدند که ترک کدام چیز بشکست رسیدانی جواب داد که خواهش نفسانی -

بطایموس فرمود - چنانکه مریض را غذای خوشگوار فائده نمیشد -

همچنان بدلیکه محبت دنیا باشد پند استوار فائده نمیشد -

افلاطون فرمود - هر که عقل خود بر خود حاکم خواهد نمود قول و فعل او عیب و محکم خواهد بود -

یعقوب بن اسحاق فرمود - هر که مالک نفس شین گردد مالک ملک و وسیع گردد -

ارسطو فرمود - با کسی که از تو اغراض میکند بد و رغبت کردن موجب ذلتست -

همچنان کسیکه بصحبت تو رغبت میکند از تو اغراض کردن موجب قصور است -

واقعی بجز ناکامی نبی نوع موجب شادگامی ارباب حسد نیباشد -

افلاطون - فرمود غصه در کلام همچونک در طعام باید که نمک باشد از مصلح طعام و گرنه فاسد طعام -

بطلموس فرمود - هر که بخشش تو قبول فرمود ترا در کار خیر دهد و نمود -

ادریس علیه السلام فرمود - هر که اعلم با عقل کامل جمع نباشد او را تائیدش کن -

شیخ برهان الدین غریب فرمود - نیکواندگی که در بسیار آن فرج شود -

نکته اندازه چیز با حقیقت آن باید کرد نه بشمار آن -

لازیب مردم بزدل که در پناه کسی باشند شوخ و گستاخ میشوند -

ظریفی فرمود - که زناغ از طوفان مرد پوم بدعای خود گمان ببرد -

دانشمندی فرمود - کلامیکه طول خواهد بود آخر ملول خواهد نمود -

حکیم مهادرجیس فرمود همین تقدیر عقل سبب که راه رست نماید از راه کوچ و دور نماید -

عتیق گفته جانیکه تسخر و پوچ خواهد بود دوستی و در استی کوچ خواهد نمود -

سید احمد رفاعی فرمود - کسیکه دلش پاک شد زبانش خوب و بیانش مرغوب است -

رسول علی الله علیه و سلم فرمود - از شمایان آنها بهتر اند که با خلاق زیاده تر اند -

لقمان حکیم فرمود - علم بهتر از گنجست که تو گنجر ایا سبب خواهد بود و علم تر از گنجان خواهد بود -

محققان گفته اند که عیب مردم نمودن عیب خود مردم نمودن است -

عاقله فرمود - دولت را چند آنکه صرف کنند کما پیش کنند و علم را چند آنکه صرف کنند از پیش کنند -

فیلسوفی فرمود - بدبتائش الیهان نیک نگر و نیک بنکوبش معاندان بد بشود -

دانشمندی فرمود بحالت غضب تحمل لازم است و مغلوب الغضب از متبیل بهایم -

فی الحقیقت راستی موجب دوستی و رضای خداوند های خدا خواهد بود -

حکیمی فرمود - هر که بر خود قبضه دارد بسیار طاقتورست -

صوفی فرمود - جو از در آنت که مستحق رنجانیدی رانم رنجاند و از رنجانیدی کسی نرنجد -

عمر رضی الله عنه فرمود - دیدم همه دوستان و یارانم دوستی بهتر از حفظ لسان -

عتیق گفته چنانکه اهل فلاکت اصحاب مال را بنظر حسرت که میبینند نمیکنند -

همچنان اهل جهالت ارباب کمال را بنظر شدت که میبینند نمیکنند -

امام فخرالدین رازی فرمود - ای هوشیار خیال دار که حال استقبال تو از ماضی بهتر باشد -

رسول الله علیه و سلم فرمود - شرم مارید از اندک داون که محروم گردی از آن اندک ترست -

بزرگمهر فرمود هزار دوست را کم شمار و یک دشمن را بسیار -

علی کرم الله وجهه فرمود - پندار و خود بینی آدمی یکی از حاسدان اوست -

افلاطون فرمود - فکر را پیش از عمل عمل آرید -

نکته حس پایدار بر جا ای که رنگ ثبات نداشته باشد مزجج وارو -

تنبیه یک خطا در اکثر اوقات آدمی بسوی خطای دیگر میرود -

عضد الدین ملک فرمود شخصی که بکار ناقص (یعنی ونه) راضی گردد تحصیل هر کمال محروم ماند -

فیثاغورس فرمود غصه خود بر نفس خود از غصه دوستان زیاده فائده نخواهد بخشید -

سقراط پرسیدند که تو انگری صیت گفت صحت بدن -

رسول صلی الله علیه و سلم فرمود حسد کردار نیکو را چنان خورد که آتش سوزم -

ابومنصور بن حسین اصفهانی فرمود - با سوراخ پند بر فکر تکیه نباید نمود چه معلوم نیست که چه خواهد بود -

حکیمی فرمودہاں از عمدہ پادشاہاں خواہد بود کہ رعایا را با سبباں خواہد بود۔

فیتاغورس فرمود۔ چیزهای نیکو کہ اولقا پسندینند از افعال ہمدستیشدہ از افعال۔

ارسطو فرمود۔ بکار بیفایده مال و فکر و خیال ضایع نباید کرد۔

صوفی فرمود۔ طائفہ کہ از طاعت تو انگر بودہ اند ہمہ وقت خود را مفاسد تصور کردہ اند۔

فیتاغورس فرمود۔ انساں بجز بحساب مردگانست نزد حکیمان و دانشمندان اگر چه زندہ باشد۔

ابو علی بن ہشیم فرمود۔ ہرچہ از کارهای دنیا و آخرت نتیجہ علم و حکمتست۔

حکیم سولون فرمود۔ نافعترین چیز ہا کہ در دنیا بہر دست خلاصندست۔

جالینوس فرمود۔ ہمہ مردم را بہ تمامی فضیلتی دیدم اما برای حصول آن غیبستی ندیم۔

زیر کی فرمود۔ بہر کہ اتفاق مصاحبت بیفادہ عقد محبت بند کند از مودہ لائ دوستی نبودہ۔

سعدی فرمود کہ لائیکہ قدر آن فروشندہ نداند از جای مفت یافتہ یا خانہ کسی شکافتہ۔

حکما گفتہ اند ہر کہ سیوب باشد عیب دیگر است و عیب جوانی شیوہ عیداران۔

سید احمد رفاہی فرمود۔ مردمانست کہ شیخ ہاں افتخار نمایند وی شیخ۔

جالینوس فرمود۔ کسیکہ اعتقاد میدارد کہ از ہمہ عاقلترم اغلبیکہ ہاں احمقتر خواہد بود۔

بہرام بن شاپور فرمود۔ اعتما و برد و دست نا آزمودہ از خرم و درست تا بدش چہ رسد۔

پند آومیر باید کہ از بدر رفتن از دائرہ کار خود خبر دار باشد۔

مصلح فرمود۔ سخن ہیاں دو دشمن چہاں گوئی کہ چون دوست گردند شرمساری نبری۔

کیتباد فرمود۔ دوستیکہ از دوستی تو نزد از دشمنی او نیز زیانی تو نخواہد رسید۔

تنبیه چون فرصت کار از دست رود عقل آدمی بجای می آید۔

بزرگی فرمود۔ بر بصیبت دیگران استنزا کردن دلیل جهل و استت۔

حکیمی فرمود۔ قویکه با هم پر خاشن و نازعت کنند با بیگانگان صلح و آشتی نخواهند کرد۔

حاذقی فرمود۔ به نسبت نیم حکیم مرضی تجربه کار بهتر خواهد بود۔

محققه فرمود۔ ریاکار هر چند بفرت زید اما عاقبت او بفضیحت و طاعت بصیبت۔

رسول صلی الله علیه و سلم فرمود۔ هر قهقه بخندید بد رستیکه بانی از علم او فراموش شود۔

امام فخرالدین رازی فرمود عقل فریست از انوار الهی نابینا تواند که آن نور بیند۔

حکیمی فرمود۔ دوست آن باشد که به او هوس مخالفت نماید و پیروی عقل متابعت۔

سقراط فرمود۔ دوستان را بر همه اسرار خود مطلع مگردان چه بهره دشمن شوند بر تو غالب نشوند۔

عجیبه بعضی از اهل منصب چنان باشند که در عین رسوائی مفاخرت کنند۔

ایضاً بعضی از مردم که فی الواقع حقیر و ناچیز اند خود را صاحب جاه سپندارند۔

حکیمی فرمود چون خوشام گو بهسایه خود راجح گوید تو او دانست که از آن غرضی و مطلبی داشته باشد۔

تنبیه طبعیکه در روی تربیت و شفقت را اثر نباشد هر آینه مایه فساد خواهد بود۔

منقول اگر زبان مخزن خزانه دهن بودی دل را بارانند و ما فر نمودی۔

عاقله فرمود۔ که بچایس نخوانده زود و زانده بر خیز تا موجب طلال خاطر باشد۔

افلاطون را پرسیدند که تعلم تا چه وقت مستحسنست گفت تا آنوقت که عیب جهلت۔

رسول صلی الله علیه و سلم فرمود علما امانت داران سپر اند با سلاطین مخالفت کنند چه کردند خیر است

لقمان حکیم فرمود۔ احمق بلباس گنہ میبازد کہ ہر طرفش کہ میکشی جانب دیگر پارہ میشود۔
 فیثاغورس فرمود۔ بہ تجربہ رسید یکہ صلاحیت دوستی نداشت و لیاقت دشمنی نیز نخواہد داشت۔
 حکیمی را پرسیدند کہ سبب رح تو خاموشی چیست گفت بخت آنکہ خاموشی طرف اختیار و
 ابوامامہ یکی را دید کہ در مسجد میگرفت و سجود گفت چون تو کہ بودی اگر انیک در مسجد مکنی در خانہ کردی
 داؤد طائی را گفتند چرا با خلق نشینی گفت حکیم صحبت قومی کہ عیب من از من پنهان دارند۔
 رسول صلی اللہ علیہ وسلم فرمود بہترین مردمان نزد حق تعالی روز قیامت کیست کہ
 از بیم شرور مراعات کنند۔

رسول صلی اللہ علیہ وسلم فرمود۔ ہر چیز را کلید بہشت دوست داشتن و رویشانت
 حکیمی فرمود۔ انسان را باید کہ روزہای خود را شمرده نباشد بلکہ وزن کرده باشد۔
 ظریفی فرمود۔ خندہ بر لطیفہای خود ناپسندیدہ کہ این حق سامعینت۔
 غصہ از حماقت زناوانی ابتدا میگردد و بر ندامت و پشیمانی انتہا میندیرد۔
 عرب فرمود صحۃ الجسد من قلة الحسد یعنی تندرستی بدن در کمی حسدست۔
 بطلمیوس فرمود۔ اوب در انسان بقدر عمل میباشد و آن بردمان اورا شفیع میباشد۔
 حکیمی فرمود۔ مردم شرار در او ای کارہای خود محتاج دلیلی نمیشوند۔
 بادشاہی از حکیمی پرسید کہ مردم را کدام صفت عزیز نماید گفت ہر کہ وعده را ایفا نماید۔
 بطلمیوس فرمود۔ ہر کہ اتواضع بیشتر دانش او بیشتر خیاں کہ ہرز مینیکہ
 پست ترست آب او بیشتر۔

افلاطون فرمود - سزاوار نیست که از طلب فایده علم حیا کنی زیرا که جهنم قبیحتر از حیاست.

حکما گفته اند حماقت و ابلیز منیت که طبیب هر چند حاوی باشد از معالجه آن فریباند.

مقوله - زوال الدولة با ارتفاع السفلة چون سفله را ترقی دست دهد دولت دومی بتزلزل نهد.

حاذقی فرمود - غرو مند کسیست که اگر همه بخصوت او برخیزند او را هیچکس خصومتی نباشد.

شیخ بهمان الدین غریب فرمود - این کمال مردست که چون بسکال سید او را برقصا خود نظر افتد

فی الحقیقت مخلص از آدمیان همان که پوشیده دار و حسناات خود را چنانکه پوشیده و از بوی خود آ

رسول صلا الله علیه و سلم فرمود - هر که بمرگ عالم اندوگین نشود منافق باشد منافق باشد منافق باشد.

افلاطون فرمود - نام آنست که تو بر خویش نهی و اینکه پررو ما و نهاده اند نشانت نه نام

نکته حرف زدن با اهل علم که مرده باشند از مکالت با جا پلان زنده نافتر خواهد بود.

واقعی اصلاح خوی بد که در مزاج آدمی راسخ میگردد از قبیل محالاست.

لقمان حکیم بفرزند از جمله فرمود - ای پسر کسیکه بامه گفته دارد او را حقیر بدان که خدی

تو و خدای او هر دو یکیت -

سقراط فرمود - نفیس ترین چیزها که جو انان یا دیگرند اولبت چه کمتر نفع اینست که

ایشان را باز میدارد از چیزهای رویه -

افلاطون فرمود اهل علم را بکثرت علم اعتبار کن بلکه با جبت ناب از شر و فساد بخت کن

حکیمی فرمود - بهترین سرمایه و خوشترین پیرایه مراد آدمی بالتخصیص با پادشاهان عالم را اولبت

دیوجانس کلی فرمود - چون آتش خشم شعله گیرد اول در خداوند خشم در افتد

پس از آن شراری بدگیری رسد یا نه.

نصیحت آورید ابایه که بشغولی کارهای مردم فرصت سرانجام کار خود از دست ندهد.

عرب فرمود مُشَاهِدَةٌ الْاَبْرَارِ بَيْنَ التَّجَلُّوْا وَالْاَسْتَاْرِ

یعنی دیدن نیکوکاران میان آشکارا و پوشیده است.

حدیث از مخلوقات بنزد آفریدگار هیچ مخلوق گرامی تر از عقل نیست که آدمی

بپسیرای عقل شرب خلافت آفریدگار یافته.

الاکلام آدمی درونمای فانی اگر چه انواع مشقتها کشد مرگ بدل نمیخواهد.

مثل چون نوبت شاهی به بوزرینگان رسد رویاها را کنار از بهر فریب آنها موجود خوانند

حکیم ابو نصر قاری فرمود. هر که علم اخلاص پاکیزه نکند آن از سعادت اخروی محروم ماند.

فضیل بن عباس گوید که صحبت با فاسق نیکو خود دست تو دارم که با قاری بد خو.

حکیم رسولی را پرسیدند که سحنی که ایگویند جواب داد که هر که بهال خود بخل نماید بهال دیگری نظر نماید

حکیمی فرمود. چون مرد سخن گوید علم و جبل او معلوم شود اگر خاموش ماند شناختن او شکست

حکیم جنین بن اسحاق فرمود. هر زمانه یک عادت خاص با علم حاصل از انسان مناسبت میدهد

عبدالله بن مقفع را پرسیدند که دوست خود را دوست داری یا خویش گفت دوست خویش را

کلام مالاکلام بخیلان در دنیا همچو محتاجان زندگانی میکنند و در عقبی مثل اغنیاء بحساب خواهند افتاد

عرب فرمود مَنْ لَمْ تُسَرِّحْ حَيَاتُهُ لَمْ تَعْمَرْ و فَاَتَهُ

یعنی هر که خوش نشد زندگی او اندوگین نشد مرگ او.

داراب فرمود بخشش ناخواسته وادست چپس ازخواستن پاداش خواهش باشد -

فیلسوفی فرمود کسیکه بر قسمت خود شکایت نماید او را باید که عقل خود هم اندکی حاکی و شاکلی باشد -

حکیم انکاس فرمود - بوقت غروب جاه آدمیرا امتحان در آری نه بوقت ذلت و خواری -

سقراط پرسیدند که با کدام کس گرفتن لائق ترست گفت با آدم عاقل و دوراندیش و نیکبای -

فاضل پرسیدند که بلاغت چیست گفت آنکه خواص اهل علم با آن اضی شوند و علوم نفهم آن معذوز باشند -

مولانا شمس الدین فرمود - که اکثر مردم کار امروز بفرود میگذارند و نمیپندارند که امروز فردای و پرویز است -

ناصری فرمود - میخواهی که پرده ناموست سلامت مانده وری ناموس دیگران در خاطر گذران -

حکیم اومدرس فرمود - هر که محس خود را بذر خیر بماند نخواهد نمود و کافر نعمت خواهد بود -

دیوجانس کلی رایگی پرسید که بادشمن از کدام چیز انتقام گیرم گفت آن کمال حاصل کن که در دشمن نباشد -

امام ابوحنیفه کوفی فرمود - هر که را علم هم از معاصی و فواحش بازداشت از روزی انکار تر که باشد -

رسول مقبول صلی الله علیه و سلم فرمود حسنوا اخلاقکم یعنی نیک کنید اخلاق

خود را ازین ثابت میشود که اخلاق نیک بجد و جهد حاصل میشود -

افلاطون فرمود - بسیار ضرر با که ببردیم میرسد بجهت ترک مشورت اما مشوره با دانای غیر خود باید نمود

حکیمی فرمود - عادت آدمیان اینست که چیزی را که دست بدان نرسد بر عم خود مکرده قرار دهند -

قال حسب حال هر اقرار دوستی و خویشی که با دوستان و خویشان خود کنیم آخر الامر

خواهیم دریافت که محبت نفس خود بر همه چیز با غالبست -

منصف فرمود - ملکیکه بچسب سائب در باره خصم صورت پذیر شود پایدار نخواهد بود -

علی کرم الله وجهه فرمود - عاقلترین مردمان همانکه دوست نداشتند و چو دوستی بهرسانند با نیک طبعی فرمودند
 ناحصی فرمود - انسان را بهتر باشد که کار را آغاز کرده با انجام رساند که نفع آن است تا مذون با تمام
 هر قدر بختی که بجا رسیده ایگان گردید -

بطلمیوس فرمود - هر که علمی را بیاورد فرمود زنگانی جاوید حاصل نمود یعنی مصنف نماند
 و دانش بر صفحه روزگار یادگار باشد -

حکیمی فرمود - رای بزرگ را اختیار دارید اگر چه از کودک ظاهر شده باشد زیرا که در گران بهما از
 خود نیفتد گو کودک غواص از دریا آورده باشد -

سقراط فرمود - خوش آنکست که دشمنان از اندیشه آزار او مین بایستند که بوی او بزرگ شود
 در آب فرمود - بهترین خوی سلاطین راست گوئیست که بیم دشمن و امید دوست در دست -

فیلسوفی فرمود بقضای دانش کردار آدمی در اقبال او چنان بایر که هنگام او بازنگهداشت احباب خاص باشد
 اسکندر افردوسی فرمود - چون امتحان کسی منظور باشد ذکر محال لاحی گردان اگر اقبال نمود هم او -

بقراطیس فرمود - علوم شریفه هرگز و نشین نشود تا نظرات حسیه از دل بیرون نرود چه لطیف یک یک باشد
 جاماسپ فرمود - دشوارترین کارها آنست که گریه پیشین لنبی دست احتیاج پیش نهد -

عارفی فرمود - سیکه کار خود را باری تعالی تهلویض نماید در وقت احتیاج بالیقین دوست عین او پدید آید -
 تنبیه چون مانید انیم که چه قسم آفت و بلا بر ما نازل خواهد بود سخریه دیگران بغایت نازیب و بجا حاصل خواهد بود

حکیم انکاس فرمود - سیکه علم خواند و عمل نکند مثل آن بآن بیماریست که در دوزخ است و در دوزخ علاج نمی آرد -
 فیلسوفی فرمود - هر که اراده دارد که از آئنده نیک شود ازین ثابت میشود که نصف از اول نکست -

اگر سطر فرمود - دور باش از کسی که زود عکس نشود که عادت سفیهان و سقیلان بر تو مسلط نباشد -

افلاکون فرمود - با مری که خود معذورست دیگران را در آن ملامت چه ضرورت -

فاضل فرمود - حریت و ستاد سیرت و اقامت و اتحاد جمعی از اولیا باشد که تو هم عالم سیرت و جوهر پان ^{اشیا} ^{است}

تنبیه فرزندان نافرمان اکثر در محنت و بلا افتاده در عالمی که کار از دست رود تو بیگمبند -

سائحه و کشوری و خاندا نیکه نماان و نمازان راه سخن یافته باشند آرام و راحت نخواهد بود -

حدیث موسی کامل نباشد یکی از شمایان دوست دارد بر او برسد آنچه دوست دارد نفس خود را -

دیو جانس کلکی وزی بجاکم وقت گنت که بر خوبی است لباس صورت خود خود نماهی مسکنی کن اما با حسان و بخشش کن -

بزرگمهر فرمود - از او ستاد پرسیم که فضیلتی هست که وقتی عیب شود گفت سخاوت که با منت باشد -

حکیم اسقیلوس فرمود - شخصیکه بداند که زمانه در گردش است باید که وقت خود را ضایع نماید -

فائده بین جنگ و جدل میان بازوی خود و سپر نخب و شمش اندیشیدن فایده مند خواهد بود -

علی کرم الله وجهه فرمود ما رات بظلمه اشبه من المظلوم الجاسد

یعنی ندیدم چون حسود ظالمی را که بظلمت شبیه باشد -

نکته محبت صادق همچو طلا نیکه از او آتش سوزند بسنگام امتحان عیار خود را کم نمیکند -

فیثاغورس یکبار دیده که لباس فاخره پوشیده سخنان می گفت با سخن را چون لباس کنی لباس سخن

نکته کسیکه با اهل غل و ستمکار معاشرت کرد او از آفت و بلا آزا و گردید بدانند که نیکبختست -

علی کرم الله وجهه فرمود هیچ باک نیست که اگر کسی چندان مزاح کند که از حد بخوی و آزاره بشود می بیرون آید

امام فخرالدین رازی فرمود چیزی که در تو نباشد و کسی تعریف آن نماید هرگز آزار و دل خود نکند -

بنور جمہور از او سنا و پرسید کہ نیکی کردن بہترست یا ز بدی در بودن گفت بدی در نمودن بدی بہتر است

حکیم ابو الحسن عری را پرسیدند کہ با اہل مانہ چگونہ باید ساخت گفت بفرستی و خاکساری۔

حکیم انباز قلیس فرمود۔ تا ظاہر و باطن و فائدہ شئی ندانی لائی نیست کہ ذکر آن بہ زبان آئی۔

عاقلی فرمود۔ کہ ہر با دوست دشمن و زویا دشمن دوست آئیند اور اور اسلک دشمنان شمار و خود را در دار

امام ابوحنیفہ کہ فی فرمود۔ ہر کہ مذاق علم نذر پیش او علمی گفتگو باعث ازیت او خواہد بود۔

تعمال را پرسیدند کہ کیست از مردمان و انما تر گفت آنکہ از علم مردمان علم خود افزاید۔

شاہ ولی اللہ محدث دہاوی فرمود۔ سخنیکہ مخالف جمہور باشد در مجالس عام ہرگز زبان راں

گوئیس الامر صحیح باشد اگر آنها بران انکار کنند صحبت منقص گردد۔

حکیم او مدرس فرمود۔ دنیا را کارخانہ تجارت دان و کوشش نما کہ نقصان نگیرد۔

پیرہرات باصحاب خود وصیت کرد کہ از ہر پیر سخنی یاد گیرید و اگر نتوانید نام ایشان یاد دارید ہر یاد

حکیم عبدالواحد جرجانی فرمود۔ نہایت علم آدمیت کہ (معرفت مینفراید) خود را

از کمال شناخت الہی عاجز داند۔

افلاطون فرمود۔ کسیکہ تعلیم کند مردمان را بچیزیکہ خود نکند بمنزلہ شخص نابیناست کہ چراغ

در دست دارد بچیت روشنائی دیگران۔

جالینوس با کودک خوب رو کہ براہ میرفت چیزی پرسید جواب تلخ بکشید گفت

(انام دہب فیہ خل) یعنی بر آوند زرد سر کہ است۔

کاملی فرمود۔ ہر چیز ترا خوشش آید اگر آن ہمہ از خلق خواہی غرض تو ب حصول تہ انجامد کہ